

Савченко І.В.

Запорізький національний університет

ЖІНОЧА ІСТОРІЯ ГЕТЬМАНЩИНИ ДР. ПОЛ. XVII–XVIII СТ. В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

У статті проведено аналіз розвитку досліджень з жіночої історії Гетьманщини другої половини XVII–XVIII століття. Авторкою визначено, що попри активізацію жіночих історичних студій в Україні в 1990-х роках, жіноча історія Гетьманщини до кінця минулого століття не привертала значної наукової уваги. Певним виключенням є напрацювання О. Лабур, але її дослідження стосуються більш широких географічних і територіальних меж. В кінці 1990-х – на початку 2000-х років проводились історико-біографічні дослідження представниць козацької старшини. Їх особливістю було розкриття жіночих біографій у тісному зв'язку з життям відомих чоловіків. З середини 2000-х років жіноча історія Гетьманщини починає активно розроблятися в контексті історико-демографічних досліджень. Завдяки таким авторам як: Ю. Волошин, І. Сердюк, О. Бороденко в дослідницьке поле потрапили також категорії жінок, що не належали до соціальної еліти: вдови, баби-повитухи, незаміжні та жінки з невизначеним сімейним станом. Історико-демографічні зрізи щодо таких жінок показали їх життєві стратегії, економічний стан, можливості мобільності, соціальні обмеження. Також специфічні жіночі соціальні ролі, як-от: «Божья вдова», чорниця, розкривались в дослідженнях шлюбно-сімейних відносин І. Петренка.

В статті підкреслено, що значна увага питанням жіночої історії Гетьманщини в рамках досліджень з історії дитинства була приділена В. Маслійчуком. Так, дослідник детально розкрив чинники та наслідки потрапляння жінок до позашлюбних відносин.

Зазначено, що подальший розвиток жіночих історичних студій Гетьманщини був пов'язаний з розвитком інших дослідницьких напрямів та сприяв розширенню тематики досліджень. Так, розвиток джерелознавчих студій сприяв появі досліджень з епістолярної спадщини та тестаментів представниць козацької старшини.

Ключові слова: жіноча історія, Гетьманщина, дослідження, історіографія, жінки.

Постановка проблеми. Жіночі студії в Україні мають давню історію, яка, щоправда, мала тривалі періоди сповільнення у своєму розвитку. Вже на межі XIX–XX ст. низка істориків та етнографів звернули увагу на різні аспекти жіночої історії. Але з посиленням рамок радянської методології жіноча історія залишилася поза увагою мейнстрімних напрямів досліджень. Активізація її розвитку відбулася в Україні вже у 1990-х роках, коли дослідники та дослідниці мали можливість, з одного боку, звернутися до напрацювань з української жіночої історії різних періодів та локацій, з іншого – долучитися до теоретико-методологічних досягнень провідних з жіночих студій країн. В цей же час для українських дослідників/ць стала очевидною наявність широкого комплексу питань з жіночої історії, що вимагали розробки, серед яких була і жіноча історія Гетьманщини. На сьогодні, завдяки плідній діяльності істориків, склався доробок з жіночої історії Гетьманщини, формування якого потребує окремого аналізу. Проведення такого дослідження

дозволить унаочнити сучасні досягнення з дослідження жіночої історії Гетьманщини та розкрити особливості їх набуття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання аналізу новітнього історіографічного доробку з жіночої історії Гетьманщини ще не стало предметом окремих досліджень, і на сьогодні існує лише декілька праць, в рамках яких розглядалися певні його аспекти. Так, Т. Орлова провела аналіз історіографічного доробку зі статусу жінки в соціально-економічній сфері, серед інших періодів, і часу козацької доби [17]. Аналіз розвитку концептуальних підходів з жіночої історії в Україні провела О. Кісь [9]. Як нормативний елемент публікацій проводився також аналіз історіографічного доробку з окремих питань жіночої історії Гетьманщини [3; 12; 18].

Постановка завдання. Метою даної статті є розкриття розвитку досліджень з жіночої історії Гетьманщини др. пол. XVII–XVIII ст. у вітчизняній історичній науці після відновлення Незалежності України.

Виклад основного матеріалу. Жіноча історія Гетьманщини др. пол. XVII–XVIII ст., попри активний розвиток жіночих студій в Україні з відновленням Незалежності, фактично до кінця минулого століття не привертала наукової уваги на рівні спеціальних праць. В цей час історики та історикіні розроблювали питання близькі тематично та хронологічно [1; 10], або ж включали аспекти жіночої історії Гетьманщини до більш широких досліджень. Так, історикинею О. Лабур було проведено дослідження впливу жіночого фактору в системі суспільних відносин в Україні XVI–XVIII ст. Нею було наголошено на суб'єктності жінок у суспільному розвитку, при залежності жіночої активності від місця жінки в соціальній стратифікації суспільства [13].

В кінці 1990-х – на початку 2000-х років одним з напрямків жіночої історії України, в тому числі і періоду Гетьманщини, стали історико-біографічні дослідження. Пов'язано це було з формуванням в історичній науці нарративу про «Велику Жінку», який сформувався за зразком науково-публіцистичних видань української діаспори США та Канади. Мета цього нарративу – висвітлення та визнання заслуг тих українок, чий особистий внесок в загальнонаціональну справу можна чітко визначити, описати та виміряти [9].

Прикладом таких досліджень є ґрунтовна розвідка О. Гуржія, в якій розкрито життя однієї з найвпливовіших жінок Гетьманщини першої половини XVIII ст. – Анастасії Скоропадської [6]. Автор використав значний архівний матеріал, основу якого склали офіційні документи Центрального історичного архіву м. Київ, а також нарративні документи, серед яких дослідником було підкреслено інформативні можливості «Щоденних записок» Якова Марковича. На основі цього комплексу джерел О. Гуржій здійснив прискіпливу реконструкцію життя Анастасії, її походження, продемонстрував її роль і впливи у суспільно-політичному житті тогочасної Гетьманщини [6, с. 222–230].

Одним з результатів розвитку жіночих історичних студій в Україні став вихід тематичних збірок та науково-популярних видань. Так, у 2004 р. вийшла книга «Українки в історії», в якій за авторства З. Хижняк був опублікований підрозділ «Мати гетьмана Марія Магдалена Мазепина». В ньому дослідниця послідовно розкрила основні віхи життя матері Мазепи, змальовуючи портрет впливової і діяльної жінки [23].

Слід зазначити, що загальними рисами таких історико-біографічних досліджень, окрім зосеред-

ження уваги на представницях козацької еліти, є розгляд їх життя у тісному зв'язку з життям владних близьких чоловіків, для Анастасії – з Іваном Скоропадським, для Марії Магдалени – з її сином Іваном Мазепою та увага до генеалогії героїнь.

Друга половина 2000-х – початок 2010-х рр. став плідним часом для дослідження питань жіночої історії Гетьманщини, і чимала роль в цьому належить представникам наукової школи «Соціальна історія та історична демографія Гетьманщини»: засновнику школи Ю. Волошину та його учням – І. Сердюку та О. Бороденко. Дослідження жіночої історії Гетьманщини через історико-демографічний та соціальний виміри дозволило показати її нові сторінки. До прискіпливої наукової оптики представників школи потрапили жінки різних соціальних груп, які мали різні статуси в тогочасній соціальній структурі: вдови, самотні жінки, повивальні бабки.

Історико-демографічні дослідження щодо вдів були проведені на прикладі двох міст – Переяслава (І. Сердюк) та Полтави (Ю. Волошин) за матеріалами Румянцевського опису [5; 21]. Дослідники визначили частку вдів у загальній структурі населення міст, їх соціальну приналежність, економічний стан та засоби отримання прибутку. Здійснення загальних соціальних зрізів на основі статистичних даних історики поєднали з персоніфікованими історіями, що унаочнило моделі соціальної поведінки. Ю. Волошином також було проведено аналіз топографії розселення вдів у місті, який надав додаткову інформацію з їх економічної мобільності [5, с.19].

На основі історико-демографічного аналізу даних Румянцевського опису Ю. Сердюк розкрив місце та роль повитух у соціумі Гетьманщини, на прикладі міста Стародуба. Дослідник звернув увагу на використання терміну «баба» в соціумі Гетьманщини для назви жінок які приймали пологи. В результаті проведеного аналізу автором було визначено число «бабів» у місті, та їх частку у жіночому населенні, вік та стан здоров'я, здійснено припущення щодо числа пологів, які їм доводилось приймати [20]. Питання, дотичні до жіночої історії були відображені в фундаментальній монографії І. Сердюка «Маленький дорослий. Дитинство Гетьманщини», такі як: народження дитини, проблема бездітності в родині [22, с. 128–166].

О. Бороденко здійснила історико-демографічне дослідження самотніх жінок сільського соціуму Гетьманщини другої половини XVIII століття, на прикладі Полтавського полку [3]. Такий аналіз дозволив дослідниці реконструювати колектив-

ний портрет самотніх жінок полкового соціуму. Дослідниця визначила, що мікрогрупа самотніх жінок була представлена трьома категоріями: незаміжніми, вдовами та особами з невизначеним сімейним станом, яких було найменше. Її підрахунки підтвердили думку про майже суцільний обсяг входження в шлюб жінок того часу [3]. Також О. Бороденко було проведено демографічний аналіз мікрогрупи вдів та жінок із невизначеним шлюбним станом, який показав поступове зростання чисельності перших з 20-річного віку та досягнення найбільших показників з набуттям позарепродуктивного віку – 50–54 років [3, с. 79–81]. Дослідниця підкреслила, що наявність чи відсутність дітей (особливо малолітніх) була вагомим фактором у життєвих стратегіях вдів. Завдяки мікроісторичному аналізу окремих жіночих домових спільнот дослідниця прослідкувала стратегії їх управління: від отримання одвілою жінкою керівництва домовою спільнотою від померлого чоловіка до його передачі дорослим синам та зятям з наближенням старості. Також дослідниця в рамках окремої публікації розкрила питання розпусної поведінки самотніх жінок в суспільстві Гетьманщини XVIII ст. [2].

Продовженням дослідницької роботи О. Бороденко стала монографія «Шлюб і родина православної населення Лівобережної України другої половини XVIII – першої половини XIX століть: соціально-демографічний аспект» [4]. В ній авторка розкрила питання шлюбу в житті жінок через аналіз шлюбних відносин українського соціуму, статеві-вікові та сезонні особливості шлюбності населення Лівобережної України. Окремо дослідниця розглянула соціальні ролі жінок, які відносилися до нестандартної феміної поведінки: 1) т. зв. «Божа вдова», яка усамітнювалася в мирі; 2) чорниця; 3) жінка, пов'язана з пияцтвом; 4) розпусниця [4, с. 372–433].

В рамках дослідження шлюбно-сімейних відносин українського населення XVIII ст. висвітлювала питання жіночої історії також І. Петренко. Окрему публікацію вона присвятила питанню шлюбно-сімейних відносин Гетьманщини у XVIII ст. на сторінках часопису «Киевская старина». Авторка визначила, що в ньому публікувалися матеріали історичного, джерелознавчого, етнографічного, фольклорного характеру, а також рецензії та критичні матеріали, які дають можливість сучасному досліднику проаналізувати шлюбно-сімейні відносини у Гетьманщині, становище української жінки та її роль у суспільстві того часу [19, с. 20].

В окремій статті І. Петренко проаналізувала суспільне становище української православної жінки Гетьманщини другої половини XVII–XVIII ст. [18]. На думку дослідниці, у XVI – першій половині XVII ст., у зв'язку з демократичним характером сімейних норм, які сформувалися під впливом звичаєвого права і гуманістичних ідей європейського Ренесансу, самостійність і незалежність української жінки стали національними рисами. У другій же половині XVII–XVIII ст. настав період обмеження й поступового позбавлення українських жінок значної кількості майнових, сімейних і суспільних прав, що було пов'язано з підпорядкуванням Гетьманщини Російській самодержавній імперії. Дослідниця підкреслила амбівалентність суспільного становища жінок Гетьманщини. З одного боку, жінки перебували під опікою в умовах патріархальної родини, з іншого – представниці багатих магнатських родин, а також козацької старшини впливали на політичні та військові справи, дружини заможних козаків у час відсутності своїх чоловіків брали у свої руки ведення великого господарства [18, с. 220].

В раках висвітлення тем з «історії дитинства» приділив чимало уваги питанням жіночої історії В. Маслійчук. Історик здійснив аналіз проблеми жінок і дітозгубництва Лівобережної та Слобідської України другої половини XVIII ст. [14]. Прагнення дослідника якомога більш повно реконструювати явище дітозгубництва, його чинники і умови, сприяло повноті висвітлення проблеми «блуду» в тогочасному суспільстві, моделей поведінки матерів та контролю суспільства і держави щодо небажаних дітей. Аналіз чисельних судових справ щодо жінок, нормативно-правових актів та етнографічних матеріалів дозволив авторові зробити чисельні спостереження та узагальнення. Так, при аналізі питання «блуду» дослідник виокремив найбільш вірогідні категорії жінок, що могли мати позашлюбні сексуальні стосунки: наймички, солдатки та вдови. Ним було підкреслено, що наймички часто примушувалися до таких стосунків своїми господарями, і їх основним чинником була влада чоловіка як в сексуальному, так і в економічному плані [14, с. 36]. В. Маслійчук було наголошено на пригніченому становищі жінок, потужності і тяжкості громадського контролю як основних чинників приховування небажаної вагітності та дітозгубництва. При цьому, за спостереженням автора, з посиленням російського імперського впливу на території Гетьманщини у другій половині XVIII ст., відбувається певне

пом'якшення законодавства щодо жінок, які намагалися позбутися дитини [14, с. 36–79]. Тема жінок і народження дітей ним була також розкрита в розділі «Держава та «лікарки». Постанови медичної системи в українських землях Російської імперії (XVIII – поч. XIX ст.)» колективної монографії [15].

Окреме дослідження В. Маслійчуком зроблене щодо жіночої епістолярної спадщини Лівобережної України XVIII століття [16]. Ним були опубліковані листи двох кореспонденток, шинкарки Надії Нежданової та Мотрони Дембовської, дружини колишнього міського голови Новгород-Сіверського, з авторською передмовою. На думку автора, особливостями цих листів є емоційна стриманість та зосередження переважно (або виключно) на господарських та родинних клопотах [16, с. 577]. Така стриманість була оцінена ним як ознака відсутності самостійності жіночого епістолярного жанру у той час.

Водночас інформативність епістолярної спадщини козацької старшини як джерела дозволила дослідниці О. Дзюбі провести окреме дослідження її приватного життя та відтворити його складність та насиченість. В монографії «Приватне життя козацької старшини XVIII ст. (на матеріалах епістолярної спадщини)» авторка серед інших питань виокремила висвітлення ролі та місця жінки в козацькій родині [7]. На думку О. Дзюби, епістолярна спадщина переконливо свідчить про високий авторитет жінки у середовищі козацької старшини, її самостійність щодо ведення господарських справ у маєтностях. За висновком авторки, стратегії подружнього життя старшини були різними, як з цілковитою злагодою і вірністю у подружньому житті, так і з сімейними конфліктами та непорозуміннями [7, с. 143].

Питання сексуальності, в тому числі жіночої, виокремлено в об'єкт дослідження в роботі К. Дисі «Ставлення до проявів сексуальності в Україні XVII–XVIII століть» [8]. В своїй роботі авторка розкрила, як церква та судова система намагалися регулювати сексуальне життя українців модерного часу. При цьому вона зауважила, що саме про «офіційне» ставлення – з боку представників церкви і судової системи, відомо дослідникам більше, оскільки вони залишили по собі куди більше джерел. Дослідниця виокремила основні риси справ, що стосувалися покарання за прояви сексуальності: перевага справ про перелюб над іншими; більша тяжкість покарань жінкам-учасницям, не дивлячись на те, що ініціатива перелюбу, як правило, належала одруженим чоловікам; упередженість проти жінок низького походження,

які спершу виявилися беззахисними як служниці перед своїми панами, котрі могли безкарно згвалтувати їх, а потім – як підсудні, коли завагітнівши, вони стикалися з осудом громади і опинялися в суді, звинувачені в перелюбі й розпусті [8].

На сформованому історіографічному доробку зроблено публікацію «Роль та значення жінки в козацькій державі» В. Кукси та Т. Коломоець [11]. В дослідженні здійснено огляд низки аспектів соціального, правового статусу жінок України XVII–XVIII ст., їх участі у громадсько-політичному житті. Авторами наголошено на присутності впливу жінок у політичних процесах того часу.

Розвиток жіночої історії в Україні сприяв подальшим зверненням уваги до її аспектів уваги дослідників джерелознавчих студій. Так, В 2022 р. вийшла стаття Ірини Кривошеї «Жіночі тестаменти родин козацької старшини XVII–XVIII ст.». Авторкою було досліджено 54 з відомих тестаментів Гетьманщини цього періоду, з них одинадцять XVII століття [11, с. 9].

За спостереженням дослідниці, жіночі заповіти XVII ст. засвідчують помірну побожність авторок, виважене ставлення до людей і життя загалом, піклування про рідних. Також нею відзначено, що від чоловічих тестаментів цього часу жіночі за формою та змістом особливо не відрізняються, хіба що не такі багатослівні [11, с. 14–15]. Загалом, на думку І. Кривошеї авторок тестаментів найбільше хвилювали такі питання як майбутнє родини, дітей і чоловіка, їх злагода у житті та відсутність переділів майна. Також жінок турбували виконання ритуалів, найперше: спомин душі, молитвами. На думку дослідниці, «жіночий погляд» на життя, на прикладі такого документу як тестамент, загалом не відрізнявся від чоловічого, адже мета заповіту – виразити останню волю. Як відмінність між чоловічими і жіночими тестаментами І. Кривошея предмет турботи про те, чого стосується остання воля, оскільки у жінок вона проявляється у виразному домінуванні переживань про рідних, попри близькість власної смерті [11, с. 22].

Висновки. Таким чином, з отриманням Україною Незалежності та зростанням наукової зацікавленості до гендерних студій жіноча історія Гетьманщини другої половини XVII–XVIII століття поступово все більше привертала увагу дослідників. Перші дослідження проводились переважно в рамках усталених наративів і висвітлювали біографії знаних жінок, що належали до еліти суспільства. Надалі, з розвитком історико-демографічних студій, все ширшим ставав

перелік соціальних груп, жінки яких потрапляли до дослідницької оптики. При цьому найбільш повними вдавалися історичні реконструкції щодо жінок, які мали дещо відмінний статус від стандартного – заміжньої жінки: вдови, самотні жінки,

«баби» та ін., оскільки такий статус посилював їх суб'єктивність, яка фіксувалася в джерелах. Подальше розширення дослідницького поля з жіночої історії Гетьманщини завдячує також розвитку джерелознавчих студій та історії сексуальності.

Список літератури:

1. Апанович О. М. Роль жінки в козацькому вихованні. *Неопалима купина. Народознавство, історія*. К.: Генеза, 1993. 144 с.
2. Бороденко О. Розпущена поведінка самотніх жінок в суспільстві Гетьманщини XVIII ст. *Historians*. URL: <https://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/1045-olena-borodenko-rozpustayakproyavdeviantnoyi-povedinky-samotnikh-zhinok-v-suspilstvi-hetmanshchyny-xviiiistolittya>
3. Бороденко О. Самотня жінка в сільському соціумі Гетьманщини другої половини XVIII ст.: історико-демографічний аналіз (на прикладі Полтавського полку). Дисертація на здобуття наукового ступеню к.і.н., Полтава, 2014.
4. Бороденко О. Шлюб і родина православного населення Лівобережної України другої половини XVIII – першої половини XIX століть: соціально-демографічний аспект, Одеса: Видавний дім «Гельветика», 2020. 622 с.
5. Волошин Ю. Жінка-вдова в полковому місті Полтаві другої половини XVIII ст. (за матеріалами Румянцевського опису Малоросії). *Київська старовина: Науковий історико-філологічний журнал*. 2011. № 1. С. 13–32.
6. Гуржій О. «Іван носить плахту, а Настя – булаву»? Суспільно-політичний портрет елітної жінки першої третини XVIII ст. *Соціум: Альманах соціальної історії*. Вип. 1 К., 2002. С. 219–230.
7. Дзюба О. Приватне життя козацької старшини XVIII ст. (на матеріалах епістолярної спадщини). К.: Інститут історії України, 2012. 347 с.
8. Діса К. Ставлення до проявів сексуальності в Україні XVII–XVIII століть. Гендер в деталях. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/seksualnist/stavlennya-do-proyaviv-sexualnosti-v-ukraini-xvii-xviii-stolit-134310.html>
9. Кіс О. Кому в Україні потрібна жіноча історія? *Historians*. URL: <https://www.historians.in.ua/index.php/en/institutsiji-istorichnoji-nauki-v-ukrajini/611-oksana-kis-komu->
10. Кривошій О. Жінка в суспільному житті України за козацької доби. *Жіночі студії в Україні: Жінка в історії та сьогодні*. Одеса: Астропринт, 1999. С. 60–76.
11. Кривошея І. Жіночі тестаменти родин козацької старшини XVII–XVIII ст. *Емінак*. 2022. № 1. С. 7–24. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-000143232>
12. Кукса В., Коломоець Т. Роль та значення жінки в козацькій державі *Сторінки історії: збірник наукових праць*. 2012. Вип. 34. С. 21–32.
13. Лабур О. Жіночий фактор в системі суспільних відносин в Україні (XVI–XVIII). Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеню к.і.н., Одеса, 1999.
14. Масалійчук В. Дітозгубництво на Лівобережній та Слобідській Україні у другій половині XVIII ст. Харків: Харківський приватний музей міської садиби, 2008. 128 с.
15. Маслійчук В. Держава та «лікарки». Постановня медичної системи в українських землях Російської імперії (XVIII – поч. XIX ст.). Харків: Олександр Савчук, 2021. Розділ 4. С. 177–209.
16. Маслійчук В. Два жіночі приватні листи кінця XVIII століття (Ще раз про освіченість жінки). *Український археографічний щорічник*. Нова серія. К., 2016. Вип. 19/20. С. 575–579.
17. Орлова Т. Жінка в історії України (вітчизняна історіографія XX – початку XXI ст.). К.: Логос. 2009.
18. Петренко І. Суспільне становище української православної жінки у Гетьманщині в другій половині XVII–XVIII ст. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія: Історичні науки*. К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2008. Вип. 6. С. 219–225.
19. Петренко І. Шлюбно-сімейні відносини населення Гетьманщини (XVIII ст.) на сторінках часопису «Киевская старина» *Історичний журнал*. К.: Вища школа, 2008. № 1. С. 14–20.
20. Сердюк І. Баба-повитуха у суспільстві (за даними статистичних джерел та етнографічних досліджень). *Краєзнавство*. 2009. № 3. С. 214–220.
21. Сердюк І. Вдівці і вдови у румянцевському описі Переяслава (історико-демографічний аналіз). *Краєзнавство*. 2008. № 1. С. 175–181.
22. Сердюк І. Маленький дорослий. Дитинство Гетьманщини. К., 2018. 456 с.
23. Хижняк З. Мати гетьмана Марія Магдалена Мазепа *Українки в історії*. К.: Либідь, 2004. С. 52–58.

Savchenko I.V. WOMEN'S HISTORY OF THE HETMANATE OF THE SECOND HALF OF THE XVII–XVIII CENTURIES IN MODERN UKRAINIAN HISTORIOGRAPHY

The article analyses the development of research on the women's history of the Hetmanate in the second half of the seventeenth and eighteenth centuries. The author determines that despite the intensification of women's historical studies in Ukraine in the 1990s, the women's history of the Hetmanate did not attract significant scientific attention until the end of the last century. A certain exception is the work of O. Labur, but her research covers a wider geographical and territorial scope. In the late 1990s and early 2000s, historical and biographical studies of female Cossack officers were conducted. Their peculiarity was the disclosure of women's biographies in close connection with the lives of famous men. Since the mid-2000s, the women's history of the Hetmanate has been actively developed in the context of historical and demographic research. Thanks to such authors as: Y. Voloshyn, I. Serdiuk, and O. Borodenko, the research field also included categories of women who did not belong to the social elite: widows, midwives, unmarried women, and women with an uncertain marital status. Historical and demographic profiles of these women revealed their life strategies, economic status, mobility opportunities, and social constraints. Also, specific female social roles, such as 'God's widow' and 'nun', were revealed in I. Petrenko's studies of marriage and family relations.

The article emphasises that V. Maslychuk paid considerable attention to the issues of women's history of the Hetmanate within the framework of studies of childhood history. Thus, the researcher revealed in detail the factors and consequences of women's involvement in extramarital relationships.

It is noted that the further development of women's historical studies of the Hetmanate was associated with the development of other research areas and contributed to the expansion of research topics. Thus, the development of source studies contributed to the emergence of research on the epistolary heritage and wills of representatives of the Cossack officers.

Key words: women's history, Hetmanate, research, historiography, women.